

Kainuu 2040 maakuntasuunnitelma

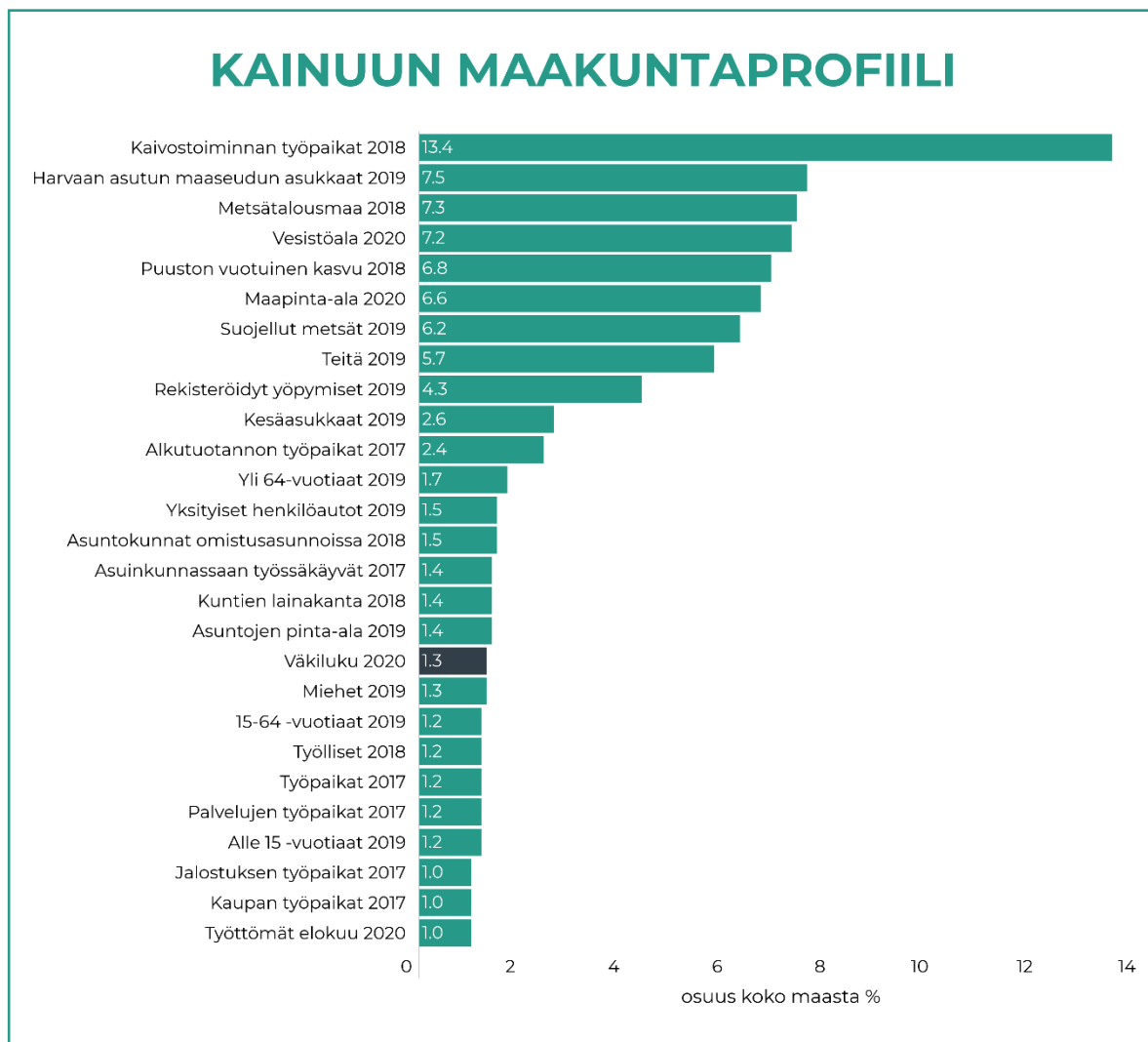
Sisällysluettelo

Maakuntasuunnitelma 2040	2
Kainuun tilannekuva	2
Kainuun kriittiset menestystekijät	5
Kainuu-ohjelman arvot	6
Kainuu 2040 visio	7
Tavoiteskenaario 2040	7
1. Hyvinvointi ja elinvoima	7
2. Elinkeinot ja osaaminen	9
3. Vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä	13
4. Saavutettavuus ja aluerakenne 2040	14

Maakuntasuunnitelma 2040

Kainuun tilannekuva

Kainuu on harvaan asuttu maaseutumainen runsaiden luonnonvarojen ja laajojen luontoalueiden maakunta, jossa on elinvoimaisia kaupunkeja, kuntia ja kyliä. Kainuussa asuu 1,3 % koko maan väestöstä ja väestön ikärakenne on korkea. Kainuu on vetovoimainen ympärivuotisen vapaa-ajan asumisen ja matkailun maakunta. Toimialarakenteessa korostuvat alkutuotannon työpaikat. Kaivostoiminnan työpaikoista yli 13 % on Kainuussa (kuva 1). Aluetalous kasvaa vahvasti, työttömyys on maan alinta tasoa ja alueella on pulaa osaavasta työvoimasta.

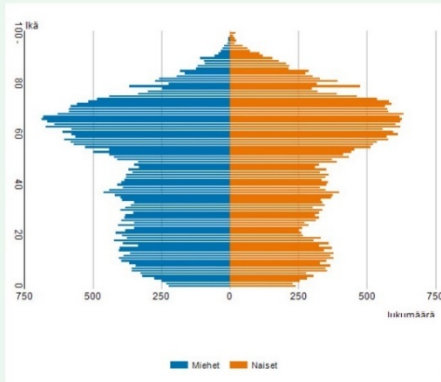

Kuva 1. Kainuun maakuntaprofiili. Muuttujien prosenttiosuus koko maan määristä. (Kainuun liitto, lähde: Tilastokeskus).

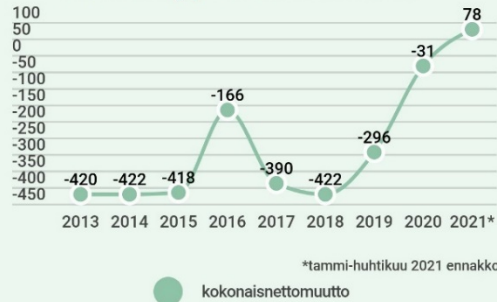
Kainuun tilannekuva

Väestö vähenee ja vanhenee, muuton suunta kääntymässä

Väkiluku 71 664 (2020)
Nuorten (20-29 v) naisten osuus vain 43 %

Muuttotappio muuttovoitoksi

- Muuttotappio oli vain -31 hlöä vuonna 2020
- tammi-huhtikuussa 2021 muuttovoitto +78 hlöä
- Tulomuutto kasvoi +9,1 % vuonna 2020

Monipaikkaisuus ja matkailu vahvistavat elinvoimaa

- Yöpymisiä vuonna 2019 lähes 1 milj. Koronavuonna 2020: 867 000 yöpymistä (-13 %, koko maa -38 %)
- Koronavuonna 2020 Kainuun matkailun markkinaosuus kasvoi 42 % ollen 6,1 %
- Majoituspaikkojen täyttöaste on ollut Suomen huippua

Saavutettavuus haasteena

- Lentoliikenteen jatkumisen epävarmuus, nyt ostopalveluna
- Matkustajamäärät: 87 307 (2019), 17 379 (2020)
- Laajakaista saatavilla vain 55 % kotitalouksista
- Digiloikka etätöiden ja digipalveluiden käytössä korona-aikana

Osaavan ja hyvinvoivan työvoiman saatavuus kriittinen kysymys

- Eläköityvien määrä kasvaa kiihtyvästi, nuorten ja työikäisten määrä vähenee
- Uusien avoimien työpaikkojen määrä kasvaa: 1 269 uutta työpaikkaa, +41 % (04/2021)
- Rekrytointiongelmia on 56 %:lla yrityksistä
- Työttömyysaste laskee: 11,4 % (04/2021) -4,8 %
- Työvoiman ulkopuolella ja eläkkeellä olevien työikäisten osuus suuri, työllisyysaste matala

Aluetaloudessa vahvaa kasvua, investointeja tarvitaan

- Tiedossa oleva odotettu investointipotentiaali Kainuussa on 2,2 mrd €
- Uusia yrityksiä perustettiin vuonna 2020 300 kpl (+10 %),
- Tammi-huhtikuussa 2021 perustettu jo 131 yritystä (01-04/2020: 86)

Kuva 2. Kainuun tilannekuva tiivistetysti (Kainuun liitto 2021).

Kainuun väestö vähenee ikärakenteesta johtuvan suuren kuolleisuuden ja alhaisen syntyvyyden takia. Vuonna 2020 Kainuussa oli 71 664 asukasta. Korona-aikana, vuodet 2020 – 2021, kuitenkin poismuutto Kainuusta hidastui. Tulomuutto kasvoi vuonna 2020 9,1 % ja puolet Kainuun kunnista sai muuttovoittoa. Kainuun haasteena on nuorten (erityisesti nuorten naisten) poismuutto opiskelutarjonnan kapealaisuuden takia. Nuorten miesten ja nuorten naisten määrän ero alueella on huomattavan suuri. Nuorista 20-29 vuotiaista naisia on vain 43 %. Tilastokeskus ennustaa Kainuun väestön vähenevän alle 60 000 vuoteen 2040 mennessä. Kainuun ikärakenne ja vähenevä väestö tuovat haasteita alue- ja kuntataloudelle. Heikko huoltosuhte, ohut verokertymä ja sote-palvelujen kasvavat kustannukset heikentävät kuntien taloutta. Muuttovoiton kasvattaminen. Uusien investointien, työpaikkojen ja työntekijöiden, opiskelijoiden ja asukkaiden sekä matkailijoiden ja monipaikkaisten vapaa-ajan viettäjäiden ja etätyöntekijöiden saaminen maakuntaan on kriittistä, jotta verotulot sekä kulutuskysyntä lisääntyisivät.

Tuoreen maakuntakuvatutkimuksen (2021) mukaan **Kainuun tunnettuus** on yhä varsin matalaa, mutta on parantunut. Mielikuva Kainuusta oli kokonaisuudessaan myönteinen lähes 60 prosentilla vastaajista. Positiiviset mielikuvat liittyvät ennen kaikkea matkailuun. Matkailun kautta saadut hyvät kokemukset Kainuusta toimivat porttina pysyvään asumiseen alueella. Vuonna 2020 Kainuu kasvatti matkailun markkinaosuuttaan 6,1 prosenttiin, mikä tarkoitti 42 prosentin kasvua.

Erot suomalaisten ja **kainuulaisten hyvinvoinnissa** sekä Kainuun sisäiset väestön hyvinvointierot ovat edelleen suuret. Keskeisimmät haasteet Kainuussa kansalaisten hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen liittyen ovat: mielenterveys ja päihteisiin liittyvät ongelmat, epäterveelliset elämäntavat ja huono toiminta- ja työkyky, alhainen osallisuus ja yksinäisyys, tapaturmat, väkivallan uhka ja turvattomuuden tunne. Työllisyysaste, erityisesti miehillä, on Kainuussa selkeästi maan keskiarvon alapuolella. Työllisyysasteen nostaminen parantaa alueen väestön toimeentuloa, lisää yksilön toiminnan mahdollisuuksia ja hyvinvointia sekä pienentää sosiaali- ja terveydenhuollon kuluja.

Kriittinen kysymys Kainuulle on **osaavan työvoiman saatavuus**. Työvoiman eläköityminen, tulevat tuotannolliset investoinnit, yritysten kasvu sekä mahdolliset julkisen sektorin uudet tehtävät lisäävät työvoiman kysyntää. Nopea kasvu on aiheuttanut myös koko maan keskiarvoa pahempia rekrytointiongelmia ja työvoimapulaa. Kainuun väestömäärä ei riitä työvoimatarpeeseen. Työmarkkinoille tulevien nuorten määrä on vuosittain noin 500 henkilöä eläköityviä pienempi, ja Tilastokeskuksen vuonna 2019 julkaiseman ennusteen mukaan Kainuun 15-64-vuotiaiden määrä vähenee vuoteen 2040 mennessä yli 20 prosenttia. KEVAN kunta-alan eläköitymisennuste vuoteen 2030 on Kainuussa yli 3000 henkilöä, joka on yli 38 prosenttia kuntatyöntekijöistä. Kainuu tarvitseekin lisää nuoria ja työikäisiä asukkaita pysyäkseen elinvoimaisena tulevaisuudessa. Kainuulaisten työnantajien tarvitsemia työntekijöitä on erittäin vaikea löytää omasta maakunnasta tai edes muualta Suomesta, minkä vuoksi tarvitaan maahanmuuttoa.

Työpaikkojen määrä on kasvanut Kainuussa. Vuonna 2018 työpaikkoja oli yli 27 700. Vaikka Kainuun suurimmat työnantajat ovat julkisyhteisöjä, vuonna 2018 Kainuussa oli myös 4842 yritystoimipaikkaa, joissa työskenteli 15 388 henkilöä. Kainuun aluetalous kasvoi vuodesta 2015 vuoteen 2019 vahvasti: **kärkitoimialojen**, kaivostoiminta, matkailu, teknologiateollisuus ja biotalous liikevaihto kasvoi 72% ja henkilöstömäärä 18%. Koronavuonna 2020 kaivannaisala kasvoi edelleen, metalliklusteri ja matkailu heikentyivät selkeästi, muilla toimialoilla kehitys oli maltillisempaa. Koronasta huolimatta vuonna 2020 uusia **yrityksiä** aloitti Kainuussa 300, mikä on ennätysluku pitkiin aikoihin. Lakanneita yrityksiä oli 254, joten nettomuutos jäi plussalle 46 yrityksen verran.

Kainuuseen odotetaan noin 2,2 miljardin **investointeja** vuoteen 2025 mennessä. Tämä tarkoittaisi reilua 1500 lisätyöpaikkaa ja rakennusaikana jopa yli 3000 työpaikkaa. Suurimmat investointiodotukset kohdistuvat metsäbiotalouteen (Kaicell Fibers Oy:n biotuotetehdashanke). **Digitaalisessa siirtymässä** Kainuu on aallonharjalla. Kajaaniin on rakennettu suur-teholaskentaan (HPC) erikoistuva ekosysteemi ja CSC:n EuroHPC ohjelmaan kuuluva LUMI-supertietokone (yksi maailman tehokkaimmista, ja yksi kolmesta EU:n investoimasta, tieteellisen laskennan supertietokoneista) on ekosysteemin lippulaiva.

Nopeat ja toimintavarmat **tietoliikenneyhteydet** koko Kainuun alueelle ovat digitaalisen ja vihreän siirtymän edellytys, mutta myös Kainuun vetovoimaisuuden lisääjä sekä Kainuussa tehtävän etätöiden mahdollistaja. **Tietoliikenteellinen saavutettavuus** maakuntaan on hyvä etelästä, lännestä ja pohjoisesta. Laajakaistan saatavuus Kainuussa on alhaisempi kuin koko maassa keskimäärin ja kuntien välinen vaihtelu on suurta. Valokuitu on saatavilla noin kolmanneksella asukkaista.

Ulkoisen saavutettavuus on kohtuullisella tasolla maantie- ja raideliikenteen kautta lukuun ottamatta lentoliikennettä. Koronapandemia vuonna 2020 lopetti lennot Kainuuseen kahdeksaksi kuukaudeksi. Kajaanin lentoliikenne jatkuu ostopalveluna toukokuusta 2021 alkaen vuoden 2021 loppuun, mutta sen jälkeen tilanne on avoin. Alueen **sisäinen saavutettavuus** on julkisen henkilöliikenteen osalta peruspalvelutasolla. Maakunnan henkilöliikenne perustuu markkinaehtoiseen sekä kuntien ja ELY-keskuksen ostoliikenteeseen ja henkilöautoihin. Ajoneuvokanta on vanhaa ja päästöttömän liikenteen lataus- ja tankkausinfrastruktuuri puutteellinen.

Tuotantoperusteiset **kasvihuonekaasupäästöt** vuonna 2018 olivat Kainuussa yhteensä 647,5 kt CO₂-ekv ja suurimmat kasvihuonekaasupäästöjen lähteet liikenne ja energia. Vuodesta 2009 tuotantoperusteiset päästöt ovat laskeneet 10 %. Uusiutuvan energian osuus vuonna 2018 oli Kainuun energian käytössä 55 ja energian käytön omavaraisuusaste 59 prosenttia. Kainuuseen on lähivuosina tulossa yli 200 miljoonan euron tuulivoimainvestoinnit, jotka vahvistavat uusiutuvan energian osuutta ja energian käytön omavaraisuutta.

Kainuun tilannekuvassa korostuvat pienuus ja suuruus. Alueen voimavarat, kriittinen massa ja väestö ovat vähäiset, mutta Kainuussa on myös runsaat luonnonvarat ja ainutlaatuisia osaamista monilla toimialoilla. Korona-aika on avannut uusia mahdollisuuksia liittyen erityisesti etätöihin, monipaikkaisuuteen ja tuotantoketjujen siirtämiseen Kainuuseen. Jotta jo kipurajoille ylittäneet ilkeät ongelmat saadaan selätettyä, mahdollisuudet hyödynnettyä ja kestävä tulevaisuus rakennettua, Kainuun pitää pystyä tehostamaan yhteistyötään maakunnassa sekä kansallisesti ja kansainvälisesti.

Kainuun tilannekuvasta nousevat kehittämishaasteet:

1. Osaavan työvoiman saatavuus
2. Väestö väheneminen, ikääntyminen ja miesten enemmisyys nuorissa ikäluokissa
3. Kainuun väestön hyvinvointierot ja kainuulaisten koko maata heikompi terveys ja työkyky
4. Alhainen työllisyysaste kokonaisuudessaan sekä miesten naisia alhaisempi työllisyysaste
5. Ulkoisen ja sisäisen saavutettavuuden heikkouksien korjaaminen
6. Maakunnan sisäinen polarisaatiokehitys
7. Vireillä olevat ja uudet investoinnit kestävä talouskasvun varmistamiseksi

Kainuun kriittiset menestystekijät

Kainuun tilannekuvasta nousevat esille seuraavat strategisesti tärkeät alueen menestystä rakentavat asiat:

Hyvinvointi ja elinvoima

- Kainuulaisten terveyden, hyvinvoinnin, toimintakyvyn, aktiivisuuden vahvistaminen
- Kainuulaisten osaamisen ja koulutustason parantaminen
- Kainuulaisten osallisuuden mahdollistaminen ja siihen kannustaminen, syrjäytymisen vähentäminen ja ennaltaehkäisy
- Kainuu muuttovoittoalueeksi
- Kainuun ikärakenteen nuorentaminen, väestöllisen huoltosuhteen parantaminen ja naisten osuuden kasvattaminen

- Kotimaan ja kv matkailun ja vapaa-ajan asumisen ja monipaikkaisuuden voimakas ja kestävä kasvu

Elinkeinot ja osaaminen

- Osaavan työvoiman saannin varmistaminen
- Kainuun opiskelutarjonnan säilyttäminen ja monipuolistaminen; opiskelijoiden saaminen (koti- ja ulkomaat) ja pitäminen (kainuulaiset nuoret ja valmistuneet) digitalisaation mahdollisuudet ennakoivasti hyödyntäen
- Kainuun tutkimustoiminnan, tuotannon jalostusarvon ja työntuottavuuden vahvistaminen
- Yritysten digitaalisen ja vihreän siirtymän ja kilpailukyvyyn varmistaminen
- Työpaikkojen ja yritysten, erityisesti kasvuyritysten sekä viennin, erityisesti lopputuotteiden viennin, määrän lisääminen
- Yritysrahoituksen, riskipääoman ja investointien saamisen turvaaminen Kainuussa

Saavutettavuus ja aluerakenne 2040

- Saavutettavuuden (ulkoisen ja sisäisen saavutettavuus, tietoliikenneyhteydet) parantaminen sekä saavutettavuuden vihreä ja digitaalinen siirtymä

Vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä

- Aktiivinen vihreän siirtymän edelläkävijyys: kestävä kehitys ja ilmastovastuullisuus

Toimintatapojen ja rakenteiden uudistaminen sekä tuloksellisuus Kainuun kehittämisessä

- Yhteistyön tehostaminen maakunnan sisällä, maakuntien kesken, kansallisesti ja kansainvälisesti
- Yhteinen tahtotila, tavoitetaso nostaminen ja sitoutuminen yhteisiin tavoitteisiin
- Sopimuksellisuuden ja kumppanuuden laajentaminen ja syventäminen
- Maakunnan sisäisen polarisaation pysäyttäminen
- Kainuun itsenäisen aseman säilyttäminen ja toimintaedellytysten turvaaminen
- Hallinnon ja toiminnan rakenteiden rohkea, aktiivinen ja ennakoiva uudistaminen
- Kainuun roolin vahvistaminen valtakunnallisena ja kansainvälisenä toimijana

Kriittisissä menestystekijöissä pitää onnistua, jotta Kainuu-ohjelman visio voi toteutua.

Kainuu-ohjelman arvot

Kainuun kehittämistoimintaa ja yhteistyötä ohjaavat arvot ovat:

1. **Positiivisuus.** Positiivisuus on Kainuun arvostamista ja siihen kiintymistä sekä alueen monipuolisten vahvuuksien ja mahdollisuuksien tiedostamista ja niistä kertomista. Nykyhetkeä ja tulevaisuutta arvioidaan positiivisesti vahvuuksien ja mahdollisuuksien kautta.

2. **Koko Kainuun huomioiminen.** Kainuuta kehitetään kokonaisuutena, huomioidaan kaikki Kainuun kunnat tasapuolisesti päätöksenteossa ja tuetaan kaikkien Kainuun kuntien mahdollisuuksien optimointia sekä kannustetaan ja mahdollistetaan toimijoita Kainuun elinvoimaisuutta vahvistavaan yhteistyöhön. Arvon mukaista on edistää maakunnan kärkihankkeita yhteistyössä sekä kehittää toimintamalleja, joiden kautta mahdollisimman laajasti koko maakunta voi niistä hyötyä.

3. **Suvaitsevaisuus.** Kainuu tarvitsee kansainvälisyyttä: asukkaita, matkailijoita, työntekijöitä, opiskelijoita, asiantuntijoita ja investointeja ulkomailta. Suvaitsevaisuus edistää kestävästä kansainvälisyyttä, kotoutumista ja

tulijoiden integroitumista Kainuuseen. Suvaitsevaiset kansalaiset suhtautuvat yhteistyöhaluisesti ja avoimesti muihin kulttuureihin ja kansallisuuksiin sekä yleensä erilaisuuteen.

Kainuu 2040 visio

Visio 2040: Kainuu – vetovoimainen ympärivuotisen matkailun ja muuttovoiton maakunta

Tavoiteskenaario 2040

1. Hyvinvointi ja elinvoima

Kainuulaisten hyvinvointi on vahvistunut ja syrjäytyminen vähentynyt 2020 luvulla käynnistettyjen aktiivisten toimenpiteiden ansiosta, joita onnistuneet sote-uudistus, monialaiset hyvinvointialueet ja työllisyyden kuntakokeilu vauhdittivat. Sote-alaan panostetaan myös koulutuksessa ja tutkimuksessa. Innovatiivisen ennaltaehkäisevän yhteistyön ansiosta resurssit on saatu riittämään ikääntymisen aiheuttamaan hoidon tarpeeseen ja sote-alan työvoimatarpeen kasvu pysähtymään. Kainuu on noussut keskeisillä hyvinvoinnin mittareilla ja työllisyysasteessa valtakunnan keskiarvon tasolle.

Kainuu on itsenäinen maakunta. Sote-palvelut tuotetaan valtion ja kuntien rahoituksella ja käyttömaksuilla. Datan avulla mahdollistetaan ennakoiva palveluinfrastruktuuri. Osa palveluista hyödyntää digitaalisia mahdollisuuksia, jolloin palveluiden oikea-aikaisuuteen ja proaktiiviseen tuottamiseen pystytään tehokkaasti. Kainuun 2020-luvun alussa aloittanut sairaala Kajaanissa (Kainua – Kainuun uusi sairaala -allianssi) on suosittu paikka synnytyksille ja muille terveyspalveluille, joita tullaan käyttämään eri puolilta Suomea ja myös Venäjältä sekä muualta ulkomailta. Kainuun laadukkaat terveyspalvelut ovat osa hyvinvointimatkailupalveluja. Soteratkaisu, uudet yksityisen sektorin työpaikat, työntekijät, muuttovoitto sekä teolliset ja palvelualan investoinnit ovat helpottaneet Kainuun kuntien taloutta ja luoneet kuntien kehittämiseen kestävä perustan.

Muuttotase 2040 on positiivinen: Kainuuseen muuttaa Suomesta ja ulkomailta enemmän asukkaita kuin lähtee. Kainuun mielipideilmapiiri on avoin ja suvaitsevainen sekä suhtautuminen tulevaisuuteen positiivista. Kainuuseen muuttavat tuntevat itsensä tervetulleiksi. Kulttuurien tuntemukseen ja kielten opetukseen on panostettu jo 2020-luvun puolesta välistä, jolloin aloitettiin myös määrätietoinen työ nuorten pitämisessä Kainuussa ja paluumuuton vahvistamisessa. 2020-luvulla kriisiytynyt osaavan työvoiman pula on saatu ratkaistua.

Kainuussa panostetaan vapaa-aikaan ja uskotaan sen houkuttelevan uutta työvoimaa alueelle. Huippuluokan asiantuntijat haluavat asua Kainuussa, koska siellä on hienot alueen luontoon sekä kulttuuri- ja liikuntamahdollisuuksiin perustuvat vapaa-ajan mahdollisuudet sekä perheystävällinen ja sujuva arki.

Pysyvän asutuksen ohella kausiasukkaiden määrä, monipaikkaisuus, etätö ja matkailu ovat 2020-luvun koronakriisin jälkeen kasvaneet merkittävästi ja lisänneet viipymiä ja palvelujen kysyntää. 2020-luvulla kehitetyt uudet veroratkaisut tuovat Kainuun kuntiin verotuloja etätöntekijöiltä ja vapaa-ajan asukkailta. Kainuu käynnisti 2020-luvun puolivälissä E-kuntalaisuuskokeilun, joka johti myös valtakunnallisesti pysyviin muutoksiin. Suomalaisille ja kansainvälisille kohderyhmille kohdennettu aluebrändäys on onnistunut: mielikuva Kainuusta on myönteinen sekä pito- ja vetovoima vahvoja.

Hyvinvointi ja elinvoima skenaarion saavuttamiseksi asetetaan seuraavat tavoitteet:

Osaavan työvoiman riittävyden turvaaminen

Kainuussa on monilla aloilla pulaa työvoimasta. Työvoiman tarve tulee edelleen kasvamaan. Sitä kasvattavat eläköityminen ja yritysten kasvun myötä lisääntyvät työpaikat. Osaavan työvoiman saatavuus turvataan tuloksellisella yhteistyöllä, notkealla ja ennakoivalla aikuis- ja nuorisoasteen tutkinto- ja täydennyskoulutuksella sekä onnistuneilla työntekijöiden rekrytoinneilla kotimaasta ja ulkomailta. Merkittävä osa osaavan työvoiman riittävyden varmistamisesta on maakuntaan muuton voimakas lisääminen sekä ulkomailta että kotimaasta. Yhteydenpitoa Kainuusta poismuuttaneisiin jatketaan, syvennetään ja luodaan edellytyksiä muutolle. Erytisenä kohderyhmänä ovat työikäiset naiset ja perheet. Koko Kainuun työvoimareservi eli myös työttömät ja työelämän ulkopuolella olevat pitää saada mukaan työelämään ja nostaa työllisyysaste 80 prosenttiin vuoteen 2040 mennessä.

Muuttotappion kääntäminen -voitoksi Kainuun veto ja pitovoimaa vahvistamalla

Kainuun on kärsinyt muuttotappiota ja väestö on vähentynyt jo vuosikymmeniä, mikä syö maakunnan elinvoimaa. Suurin lähtijöiden ryhmä ovat olleet 15-35 vuotiaat eli toisen ja korkea-asteen opiskelijoista työkäisiin. Tilastokeskuksen väestöennusteessa (2019) Kainuun pysyvien asukkaiden määrä laskee alle 60 000. Tämän ennusteen toteutumisen estämiseksi asetetaan tavoitteeksi nettomuuttovoitto ja väestön vähenemisen pysäyttäminen 70 000 vuoteen 2040 mennessä. Kainuun veto- ja pitovoimaa työ- ja opiskelupaikkana, matkailu- ja sijoituskohteena sekä yritysten toimintaympäristönä tulee edelleen vahvistaa.

Kainuusta tehdään monipaikkaisuuden ja etätönn mallimaakunta

Kainuun saavutettavuudesta pitää huolehtia ja luoda maakuntaan etätönn tekemiseen vetovoimaiset olosuhteet, joissa yhdistyvät toimivat työtilat, nopeat tietoliikenneyhteydet sekä laadukkaat ja kiinnostavat vapaa-ajan viettomahdollisuudet eri kohderyhmille. Kainuun tulee aktiivisesti osallistua monipaikkaisuuteen liittyvien veroratkaisujen pilotoitien, kuten E-kuntalaisuus ja monikuntalaisuus, toteuttamiseen.

Kainuun itsenäinen asema turvataan

Vahvistetaan ja kehitetään Kainuuta täysivaltaisena itsenäisenä maakuntana, joka tekee hyvää ja tuloksellista alueen sisäistä, kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä. Hyödynnetään aktiivisesti Kainuun oman päätösvallan tarjoamia mahdollisuuksia niin, että palvelut ja elinvoimaisuus vahvistuvat.

Kainuun julkisen talouden kestävyys vahvistuu

Kainuun kuntien taloutta helpotetaan ja luodaan kuntien kehittämiseen kestävä perusta julkisten palvelujen tuotantoa tehostamalla, yksityisen sektorin työpaikkojen määrää lisäämällä, lisäämällä muuttovoittoa sekä saamalla riittävästi yksityisiä investointeja Kainuun aluetalouteen.

Kainuulaisten hyvinvointi vahvistuu ennaltaehkäisevän työn avulla

Erot suomalaisten ja kainuulaisten hyvinvoinnissa sekä Kainuun sisäiset hyvinvointierot ovat edelleen suuret. Hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen vaatii laajaa sektorirajat ylittävää yhteistyötä. Hyvinvointia voidaan parantaa elinkeinojen ja työllisyyden vahvistamisella sekä terveyden, psyykkisen hyvinvoinnin, sosiaalisen pääoman ja yhteisöllisyyden kehittämistoimilla. Työllisyysaste on saatava korkeammaksi, sillä se parantaa alueen väestön toimeentuloa, lisää hyvinvointia ja pienentää sosiaali- ja terveydenhuollon korjaavien toimien tarvetta ja menokehitystä.

Hyvinvointi ja elinvoima 2040 tavoitteiden toteutumisen mittarit:

Mittari	Lähtötaso 2020	Tavoitetaso 2025	Tavoitetaso 2040
Väkiluku	71 664	70 601	70 000
Muuttoero / 5-vuotisjakso	-1319	1605	1 909
Nettosiirtolaisuus / vuosi	192	400	400
Työvoima (henkeä)	30 577	30360	32 250
Työpaikat (lkm)	27 721	28266	31 200
Työllisyysaste (työlliset 15-64 v.sta, %, miehet ja naiset)	63,9 (m:62,2, n:65,8)	72,9	80 (m:80 n:80)
Sosiaali- ja terveystoimen nettokäyttökustannukset (€/as.) (2019)	4 408	4000	3700

THL:n ikävakioitu sairastavuusindeksi (uusin tieto: 2016)	117,5	Kainuu pääsee lähelle koko maan tasoa	Kainuu saavuttaa koko maan tason (100)
Onnellisiksi itsensä kokevien osuus	54,6 (koko maa:51,5)	Itsensä onnelliseksi kokevien osuus suurempi kuin koko maassa	
Työkyvyttömyyseläkettä saavat (% 16-64 V.)	9	7	4
Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus	25	27	32
Monipaikkaisuus: ihmismassojen liikkumisdata (teleliikenne)		20% kasvu vuodesta 2020	20% kasvu vuodesta 2025

2. Elinkeinot ja osaaminen

Kainuun kärkialat ovat kaivannaisala, biotalous, teknologiateollisuus ja matkailu. Kainuuseen on saatu vuoteen 2040 mennessä uusia ankkurirytyksiä ja –toimijoita, mm. datakeskus, kemiallisen metsäteollisuuden (KCF) ja luonnontuotealan toimijoita, puutuoteteollisuutta, metalliteollisuutta sekä akkuminaerialien louhintaa ja jatkojalostusta. Valmistava teollisuus on tehnyt 2020-luvulta lähtien merkittäviä teollisuus 4.0 -investointeja. Kainuun ammatilliseen ja korkeakoulutukseen on investoitu digitaalisia oppimisympäristöjä.

Vuonna 2040 raakapuuta ei juurikaan viedä pois maakunnasta, vaan jalostetaan Kainuussa. Sellun tuotanto alkoi 2020-luvun puolivälissä ja TKI-toiminnan tuloksena uusia sellupohjaisia innovaatioita tuotetaan ketterästi kokeillen markkinoille. Kuhmon Woodpolis on kasvava puutuoteteollisuuden kvalifioitu ekosysteemi ja oppimisympäristö, joka houkuttelee osaajia myös ulkomailta. Kainuussa on elinvoimainen kestävä maatalous, jolla vaikutetaan positiivisesti ilmastomuutoksen hillitsemiseen sitomalla hiiltä.

Kaivannaistoiminnassa ja biotaloudessa Kainuulla on merkittävä kansallinen ja kansainvälinen rooli myös alhaisen jalostusasteen puolivalmisteiden tuottajana. Tuotannon sivuvirtojen jalostamiseen ja tuotantoprosessien kehittämiseen on syntynyt erittäin korkean jalostusasteen ja lisäarvon ratkaisuja ja tuotteita, joita myös valmistetaan Kainuussa. Urban mining (kierrätettävien raaka-aineiden jalostaminen) ja kiertotalous laajemminkin ovat merkittäviä kasvualoja.

Biotalouden yritysekosysteemeissä tehdään elinvoimaista TKI yhteistyötä. Yritykset tuottavat fossiilisia raaka-aineita korvaavia korkean jalostusasteen vientituotteita marja- ja metsäteollisuudessa. Ilmastonmuutoksen vaikutukset näihin toimialoihin tunnistettiin hyvissä ajoin ja tarvittavat sopeutumistoimet turvasivat vakaan toimintaympäristön.

2020 luvulla vauhdittunut vihreä siirtymä ja liikenteen sähköistyminen lisäsivät merkittävästi akkumetallien ja -kemikaalien ja muiden kriittisten mineraalien kysyntää ja vauhdittivat kaivannaisalan kasvua Kainuussa. Kaivannaisteollisuus työllistää 2030 luvulla jo yli 3000 henkeä. Kainuussa on useita kaivoksia (Terrafame, Sotkamo Silver, Otanmäki, RG stone, Tulikivi, Juuan dolomiittikalkki ja Elementis Minerals), kaivannaisalan tutkimusta, koulutusta ja jatkojalostusta sekä tuloksellista yhteistyötä tekevä kaivannaisklusteri.

Suurteholaskentaan keskittyneellä toiminnalla ja myös Euroopan tehokkaimpien Euro-HPC -supertietokoneiden, LUMI ja sen seuraajien, vanavedessä on saatu alueelle useita datakeskuksia, joille Renforssin Ranta on energiatehokas, turvallinen ja toimintavarma sijaintiympäristö. Euroopan ja Aasian yhdistävä, 2025 käyttöön otettu, Koillisväylän datakaapeli on tuonut Kajaanin dataliikenteen valtaväylälle ja yhdeksi sen solmukohdista tarjoten sijainnin taikka räätälöityjä palveluja niin itäisille kuin läntisillekin toimijoille.

Kainuun datakeskustoimialan ja datankäsittelyn toimijoista on muodostunut erottuva, vetovoimainen ja laadukas ekosysteemi, joka palvelee yritys- ja TKI- toimintaa kansallisesti ja kansainvälisesti. Ekosysteemi houkuttelee uusia osaajia sekä opiskelijoita alueelle. Ammattikorkea-, yliopisto- ja tohtorikoulutus tuottavat kasvavia data-analytiikan ja peliteollisuuden start-up:ja. Ammattikorkean ja hanketoiminnan satsaukset

datankäsittelyn ja analysoinnin osaamiseen, osaamis- ja koulutuspalvelujen tuottamiseen sekä hyvä verkostotyö tuovat ja generoivat eri alojen osaajia, opiskelijoita ja uusia asukkaita Kainuuseen.

Koilliskaapeli menee Kainuun ja Kajaanin kautta. Data liikkuu sujuvasti Euroopan ja Aasian välillä Kainuun datakeskuksen ja Koillisväylän datakaapelin kautta. Arktinen kaapeli on globaalinen dataliikenteen ykkösväylä - Kajaanilla on globaalisti vahva asema solmukohtana. Suuryritykset luottavat Kainuun datakeskuksen turvallisuuteen ja haluavat sen asiakkaaksi.

Kainuussa on toimiva innovaatiojärjestelmä, joka on integroitunut kansallisesti ja kansainvälisesti. Innovaatiotoiminnassa korostuvat Kainuun kärkitoimialojen tuotantoprosessit ja tuotekehitys sekä cleantech ja kiertotalous. Innovaatiopolitiikka on vahvistanut ja nostanut kainuulaisten teollisuusyritysten jalostusastetta ja synnyttänyt uusia yrityksiä.

Elinkeinopolitiikassa on panostettu entistä enemmän myös luoviin aloihin ja tasa-arvoiseen aluekehittämiseen 2020-luvulta lähtien, jolloin havahduttiin naisten vähyyteen nuorten aikuisten ikäluokissa. Toisaalta oltiin ajoissa liikkeellä hyödyntämässä korona kriisin vahvistamaa viihde- peli- ja kulttuurialaa kehittämällä Kainuuseen niiden vetovoimainen toimintaympäristö ja koulutustarjonta. Kainuussa on vireä ja vetovoimainen luovien alojen (musiikki, kirjallisuus, peliala, viihdeala ja elokuva-ala) osaamiskeskittymä. Kainuuseen on saatu kansainvälisiä elokuva- ja sarjahankkeita. Kalevala-, luonto- ja kulttuuriperintöä sekä taide- ja kulttuuritarjontaa on kehitetty vetovoimatekijöiksi ja asukkaiden hyvinvoinnin vahvistajiksi.

Työ- ja opinto- ja harjoittelupaikkojen tarjontaa monipuolistettiin sekä Kainuun työmarkkinoiden vetovoimaisuutta vahvistettiin 2020-luvulla niin, että nuorilla naisilla on enemmän vetovoimaisia vaihtoehtoja jäädä ja tulla Kainuuseen. Koulutus- ja työmarkkinoiden jakautuminen sukupuolen perusteella mies- ja naisvaltaisiin aloihin (segregaatio) on selkeästi lieventynyt 2020-luvun jälkeen, jolloin lisättiin teknisten alojen markkinointia naisille ja sote-alaa miehille. Näillä toimilla on helpotettu myös osaavan työvoiman saamista.

Matkailu kukoistaa koko Kainuun alueella. Matkailuyritykset ovat verkostoituneet ja luoneet yhdessä saavutettavia matkailupaketteja matkailukeskuksiin sekä kansallisille että kansainvälisille matkailijoille erityisesti Paljakassa, Hossassa, Ukkohallassa ja Vuokatissa. Sotkamo-Vuokatin matkailu- ja urheilukeskus vetää niin matkailijoita kuin urheilualan toimijoita ja opiskelijoita ja tarjoaa vetovoimaiset talviurheilumahdollisuudet, niihin liittyvät opinnot sekä tutkimuksen. Kasvava osa Kainuun matkailua on kulttuuriin, liikuntaan, huippu-urheiluun, luontoon ja historiaan perustuva tapahtumatuotanto, joka on kyennyt ennakoivasti kehittämään tarjontaansa. Myös maineikkaat tapahtumat, kuten Kuhmon kamarimusiikki, ovat kyenneet uudistumaan ja kasvamaan.

Kainuu Arctic Lakeland on tunnettu luontomatkailun luksuskohteena. Kv-markkinoilla turvallisuuden tunne ja hitailu ovat lyöneet läpi. VR-teknologiaa hyödynnetään markkinoinnissa: lähtömaassa turisti pääsee tutustumaan ja valitsemaan pakettinsa sisällön. Matkailu on korkealle jalostettua, vastuullista ja elämyksellistä. Luontomatkailukohteisiin on panostettu ja ne hyödyttävät myös paikallisia asukkaita (luonnonpuistot, vaellusreitit).

Venäjä tunnisti uusiutuvan energian potentiaalinsa ja on siirtymässä fossiilitaloudesta uusiutuvaan. Kainuulaiset yrittäjät voivat toimia alihankkijoina Barentsin ja arktisen alueen suurilla rakennustyömailla ja infrahankkeissa. Työssäkäynti rajan yli puolin ja toisin on helpottunut, byrokratia madaltunut huomattavasti 2020-luvun alkuun verrattuna joustavien viisumikäytäntöjen ansiosta. E-viisumi mahdollistaa Kainuuseen saapuville turisteille matkailun myös Venäjän puolelle. Yhteiset rajanylittävät matkailupaketit ja ketterät palvelut houkuttelevat Kainuuseen kansainvälisiä matkailijoita.

Kainuuseen on syntynyt vetovoimaiset, korkean tuottavuuden työmarkkinat sekä toimiva koulutusketju ammatillisesta koulutuksesta yliopistokoulutukseen asti. 2020-luvun lopulla Kainuuseen saatiin Kajaanin yliopistokeskuksen kautta uutta yliopistollista koulutusta Vuokatissa toteutettavan Jyväskylän yliopiston koulutuksen lisäksi. Koulutuksessa hyödynnetään verkkopohjaisia ratkaisuja ja digitalisaatiota laajasti. Koulutus ja tutkimus vastaavat joustavasti ja ennakoiden työelämän tarpeisiin. Elinikäiseen oppimiseen panostetaan. Kainuussa on kattavat täydennys- ja muuntokoulutusmahdollisuudet. Kansainväliset opiskelijat haluavat tulla opiskelemaan ja jäädä Kainuuseen. Heidät tunnustetaan arvokkaaksi työvoimaksi.

Elinkeinot ja osaaminen skenaarion saavuttamiseksi asetetaan seuraavat tavoitteet:

Lisää yritysinvestointeja Kainuuseen

Kainuuseen hankitaan kotimaisia ja kansainvälisiä teollisia ja palvelualan yritysinvestointeja erityisesti Kainuun elinkeinotoiminnan kärkialoille teknologiateollisuuteen, biotalouteen, matkailuun ja kaivostoimintaan. Investointien avulla lisätään kansainväliselle markkinoille tuotteita ja palveluja vieviä yrityksiä sekä yksityisen ja julkisen sektorin työpaikkoja.

Uusia yrityksiä, toimialojen vetureita ja työpaikkoja

Kainuuseen tarvitaan kaikille toimialoille lisää yrityksiä ja etenkin yksityisen sektorin työpaikkoja. Myös työelämän laatua pitää kehittää. Veto- ja pitovoimaisten työpaikkojen määrän kasvu vaikuttaa myönteisesti väestörakenteeseen ja julkisen talouden kehitykseen. Kainuuseen tarvitaan eri toimialoille kasvavia ja kilpailukykyisiä vientiyrityksiä, jotka vetävät oman toimialansa kasvua ja joiden yhteydessä toimii kukoistavia liiketoimintaekosysteemejä. Niissä yritykset sekä tutkimus- ja kehittämisorganisaatiot tekevät tuloksellista T&K&I -yhteistyötä. Neljäs teollinen vallankumous mullistaa yritysten toimintaympäristön. Kainuulaisten yritysten valmiuksia selviytyä ja hyötyä muutoksesta pitää vahvistaa.

Aluetalouden kasvun ja viennin lisääminen sekä resilienssin vahvistaminen

Kainuu tarvitsee aluetalouden kasvun sekä alueen resilienssin eli muutosjoustavuuden vahvistamiseen vientiin tähtääviä kasvuyrityksiä, joiden syntyä ja kehittymistä vauhditetaan uusissa ja olemassa olevissa yrityksissä. Kehittämispanostukset keskitetään yrityksiin, joilla arvioidaan olevan parhaimmat kannattavan kasvun mahdollisuudet tai suurin aluetaloudellinen vaikutus. Resilienssin vahvistamiseksi julkisen talouden kustannustehokkuus on saatava valtakunnallisesti huipputasolle, jotta väestön ikääntymisestä johtuvat kasvavat palvelutarpeet voidaan hoitaa. Samoin Kainuun pitää vähentää riippuvuuttaan yksittäisistä isoista yrityksistä. Tämä onnistuu saamalla maakuntaan uusia toimialavetureita sekä lisäämällä yritysten määrää eri toimialoilla. Myös alueen hyvä sisäinen ja ulkoinen saavutettavuus, korkean osaamisen ja tuottavuuden työpaikat sekä korkea koulutustaso ovat tärkeitä.

Teollisuuden ja palvelujen jalostusastetta sekä työn tuottavuutta korkeammaksi

Jotta Kainuun aluetalous voisi kestävästi kasvaa ja julkista taloutta kestävästi rahoittaa, pitää maakuntaan saada lisää korkean jalostusasteen teollista tuotantoa nostaa maakunnassa tuotettujen tuotteiden ja palvelujen jalostusastetta sekä parantaa työn tuottavuutta. Tämä edellyttää panostuksia yritysten kehittymistä tukevaan tutkimus-, kehitys ja innovaatiotoimintaan. Jalostusasteen nostaminen tukee kestävästä paikallisesta raaka-aineesta saadaan enemmän arvoa ja hyötyä. Korkea työntuottavuus vahvistaa julkisen talouden rahoitus pohjaa sekä kainuulaisten ostovoimaa ja kulutuskysyntää.

Yritysten ja maatilojen jatkuvuuden turvaaminen onnistuneilla omistajanvaihdoksilla

Kainuulaisten yrittäjien keski-ikä on korkea ja merkittävä osa yrittäjistä on eläköitymässä lähivuosina. Yritysten omistajanvaihdokset tulee huomioida ennakoivasti osana yritysten elinkaarta ja tärkeänä osana yritysten kehittämistoimenpiteitä niin, että mahdollisimman monen yrityksen liiketoiminta jatkuu ja laajenee. Maatilojen sukupolven vaihdoksia pitää edistää ja niihin liittyvä riittävä osaaminen ja neuvonta turvata.

Tutkimus- kehitys- ja innovaatiotoiminta ja osaaminen vahvistuvat

Yritykset eivät pysy kilpailukykyisinä ilman riittävää liiketoimintaosaamista, tuotekehitystä ja toimintojen kehittämistä. Tutkimus- kehitys- ja innovaatiotoiminnassa on kansainvälinen yhteistyö keskeisessä asemassa. Toiminnan avulla tulee löytää uusia markkinoita sekä kehittää uusia tuotteita ja uutta liiketoimintatapaa. Alueellista koulutusta ja osaamista uudistetaan yritys- ja työmarkkinalähtöisesti. Uudistumista tarvitaan erityisesti teknologiateollisuuden, luonnonvarateollisuuden ja biotalouden sekä matkailun aloille. Myös sosiaali- ja terveydenhuollon ja muiden palvelualojen koulutustarpeet ja tehokkuusvaatimukset kasvavat. Osana täysimittaista koulutusketjua alueen elinkeinoelämän tarpeisiin tarvitaan myös nopeasti ja joustavasti

reagoivaa aikuis- ja täydennyskoulutusta. Kainuuseen tulee luoda symbiooseja perinteisten alojen, perinteisen teollisuuden, uuden teknologian ja uusien startup -yritysten välille.

Kainuuseen kehitetään laadukas koulutuspolku varhaiskasvatuksesta ja perusopetuksesta ammattikorkeaja yliopistokoulutukseen

Kainuun veto- ja pitovoiman vahvistamiseksi sekä työnantajien tarvitsemien osaajien saamisen turvaamiseksi Kainuuseen kehitetään kattava, laadukas ja vetovoimainen koulutustarjonta, joka kattaa koulutuspalvelut varhaiskasvatuksesta yliopistokoulutukseen asti.

Työ- ja opiskelukaisten naisten määrän lisääminen Kainuussa

Väestön vähenemisen ja poismuuton seurauksena Kainuussa on nuorten aikuisten ikäluokassa selkeästi vähemmän naisia kuin miehiä. Tämä epäsuhta poistetaan kehittämällä opiskelutarjontaa ja työmarkkinoita naisille vetovoimaisemmaksi, purkamalla työmarkkinoiden segregaatiota sekä kehittämällä maakunnan vapaa-ajan palveluita ja perheystävällisyyttä huomioiden naisten ja äitien prioriteetit.

Matkailijoiden määrä Kainuussa kasvaa

Matkailijoiden määrää Kainuussa kasvatetaan markkinoinnilla, vahvistamalla vetovoimaa sekä kehittämällä matkailupalveluita ja saavutettavuutta. Erityisesti kansainvälisten matkailijoiden saamiseen panostetaan.

Elinkeinot ja osaaminen 2040 tavoitteiden toteutumisen mittarit:

Mittari	Lähtötaso 2020	Tavoitetaso 2025	Tavoitetaso 2040
BKT/asukas (eur)	33 117	35 000	42 000
Työn tuottavuus (1000 euroa/työntekijä)	77	88	126
Vienti (milj. euroa)	420	500	800
Vientiyritykset (lkm)	103	120	300
Kasvuyritykset (lkm).	90	100	270
Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot (euroa/asukas)	383	450	1200
Kuntatalouden vuosikate (€/as.)	318	500	600
Rekisteröityjen yöpymisten määrä, kotimaiset (lkm. koko vuosi)	822 000	850 000	1,2 milj.
Rekisteröityjen yöpymisten määrä, ulkomaiset (lkm. koko vuosi)	45 000	55 000	300 000
Yliopistokoulutus Kainuussa	1 pysyvä perustutkinto-koulutusohjelma	3 pysyvää perustutkinto-koulutusohjelmaa	4 pysyvää perustutkinto-koulutusohjelmaa
Nuorten naisten määrä (19-29 v.)	2 881	3000 ja enemmän / yhtä paljon kuin miehiä	3900 ja enemmän / yhtä paljon kuin miehiä
Nuorten naisten määrä (30 – 45 v.)	5 235	5500 ja enemmän / yhtä paljon kuin miehiä	6000 ja enemmän / yhtä paljon kuin miehiä

3. Vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä

2020-luvulla käynnistynyt EU:n politiikan ohjaama elinkeinojen ja yhteiskunnan vihreä, oikeudenmukainen ja digitaalinen siirtymä ovat onnistuneet. Kainuun julkinen sektori, yhdistykset ja yritykset aloittivat aktiivisesti ja ennakoivasti muutoksen ja onnistuivat myös hyödyntämään EU:n siirtymiin kohdentamaa suoraa ja Kainuuseen allokoitua rahoitusta. Siirtymät loivat uusia vähähiilisen talouden työpaikkoja ja lisäsivät tarvetta työvoiman osaamisen päivittämiseen Kainuussa, mikä toi uusia työtilaisuuksia Kainuun oppi- ja tutkimuslaitoksille.

Uusien investointien houkuttelussa ja hyväksymisessä punnitaan vaikutukset ympäristölle, eikä hyväksytä kestävyystavoitteiden vastaista yritystoimintaa. Kestävä kehitys on ollut pitkään Kainuun kehittämistä ohjaava periaate. Uusiutuvan energian osuus on Kainuussa yli 80 %. Erityisesti tuulivoimateollisuus on vahvaa. Tuulivoimaa hyödynnetään datakeskuksen supertietokoneiden energiantarpeen kattamiseen. Vuonna 2040 Kainuu on omavarainen uusiutuvan sähköntuottaja ja kaikki tuulivoimalle soveltuvat sijainnit on otettu käyttöön. Kainuussa on huippuluokan energiaosaamista esim. hukkalämmön hyödyntämisessä ja energiatehokkuudessa.

Kainuussa eletään ilmastovastuullista arkea. Ilmaston lämmetessä lämmitystarve on vähentynyt ja tämä on hyödynnetty. Lämmitystapamuutoksilla on saatu päästöt pienentymään. Koulutuksen ja TKI -toiminnan tuloksena on kehitetty ja tuotu myös muualta osaamista siitä, miten kasvihuonepäästöjä vähennetään, sekä luotu skaalattavia ratkaisuja. Kainuulaiset yritykset tuottavat ilmastomuutoksen hillintään ja sopeutumiseen tarvittavia ratkaisuja kainuulaisille, mutta myös globaaleille markkinoille. Kainuun maakunta saavutti hiilineutraaliustavoitteeseensa vuonna 2030, jonka jälkeen matka jatkui kohti hiilinegatiivisuutta. Julkiset hankinnat luovat kysyntää ja kotimaan referenssejä vähähiilille ratkaisuille. Kainuun metsien kasvu lisääntyy hyvällä metsien hoidolla, kestäväällä käytöllä ja ilmastomuutoksen myötä pidentyneellä kasvukaudella. Kainuu on kansallisesti merkittävä hiilinielu.

Ilmastomuutoksen hillinnässä ja sopeutumisessa on onnistuttu. Kainuun talvet ovat toki lyhentyneet ja sään ääri-ilmiöt kasvaneet 2020 lukuun verrattuna, mutta talvet ovat vielä valkoisia ja lumi-innovaatioiden avulla keinolumiolosuhteet ovat jopa pidentäneet rinne- ja hiihtokautta viimeisen 20 vuoden aikana. Samoin kasvukausi on pidentynyt, mikä hyödyttää Kainuun biotaloutta. Luonnon monimuotoisuus on kyetty säilyttämään ja sen ansiosta luonto on sopeutumiskykyinen muuttuvassa ilmastossa.

Vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä -skenaarioiden saavuttamiseksi asetetaan seuraavat tavoitteet:

Kainuu kasvattaa painoarvoaan merkittävänä uusiutuvan energian tuottajana

Vihreän siirtymän osana siirrytään pois fossiilisen uusiutumattoman energian käytöstä. Kainuussa on mittavat uusiutuvan energian raaka-aineet, joiden kestävää hyödyntämistä lisäämällä Kainuusta tulee merkittävä uusiutuvan energian tuottaja ja viejä.

Kainuu pysyy kansallisesti merkittävänä hiilinieluna

Aktiivisella ja osaavalla metsien hoidolla sekä riittävällä määrällä suojelualueita Kainuu säilyttää asemansa merkittävänä hiilinieluna, mutta samalla varmistaa omien metsävarojen intensiivisen ja kestäväen hyödyntämisen ja jalostamisen Kainuussa mekaanisen ja kemiallisen metsäteollisuuden tuotantoyksiköissä.

Kainuu on hiilineutraali vuonna 2035 ja jatkaa sen jälkeen kehitystä kohti hiilinegatiivisuutta

Kainuu sitoutuu Marinin hallituksen hiilineutraalisuustavoitteisiin. Hiilineutraalisuus ja -negatiivisuus saavutetaan hiilidioksidipäästöjä vähentämällä ja hiilinieluja vahvistamalla. Vuoteen 2040 mennessä Kainuu vähentää päästöjään 80 % vuoden 2007 tasosta.

Elinympäristön hyvä tila ja luonnon monimuotoisuus turvataan Kainuussa

Luonnonympäristön erinomainen tila on Kainuun elinkeinojen kestävä tulevaisuuden edellytys. Elinvoimainen matkailuelinkeino ei voi kehittyä, biotalous ei voi kestävästi kasvaa eikä kaivannaistoiminta olla kestävä ilman ympäristöllisesti kestävä kehityksen varmistamista. Elinkeinojen kehittämisen ratkaisuihin luonnon kanto- ja

ekosysteemien palautumiskykyä ei saa ylittää. Kainuun lajiston monimuotoisuus turvataan. Kainuussa esiintyvistä uhanalaisista lajeista yksikään ei häviä eikä uusia lajeja tule uhanalaisiksi. Vesistöjen tila ja käyttökelpoisuus säilyy hyvänä.

Vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä 2040 tavoitteiden toteutumisen mittarit:

Mittari	Lähtötaso 2020	Tavoitetaso 2025	Tavoitetaso 2040
Uusiutuvan energian osuus energiankulutuksesta (%)	55%	65%	80%
Energiaomavaraisuus	59%	65%	100%
Kasvihuonekaasupäästöt (CO2-ekv)	647,5	500	80 % vuoden 2007 tasosta
Metsien hiilinielut (CO2-ekv): puuston kasvu / poistuma	Puuston kasvu on poistumaa suurempi	Puuston kasvu on poistumaa suurempi	Puuston kasvu on poistumaa suurempi
Pintavesien ekologinen tila vesimuodostumittain: joet (km) ja järvet (ha, lukumäärä)	Kainuun järvistä ei ole yhtään prosenttia huonoja (erinomaisia 17%). Joista ei ole yhtään prosenttia välttäviä / huonoja (erinomaisia 15%).	Säilytetään jokien ja järvien hyvä tila.	Säilytetään jokien ja järvien hyvä tila.
Luonnon monimuotoisuusmittari	Monimuotoisuus hyvällä tasolla	Monimuotoisuuden hyvä taso säilyy	Monimuotoisuuden hyvä taso säilyy
Kainuun kunnat ja maakunta Hinku verkostoon*	Kainuussa kaksi Hinku-kuntaa	Kainuussa neljä Hinku-kuntaa	Kaikki Kainuun kunnat ja maakunta Hinku- verkostoon

*Hinku-verkosto: 2008 perustettu ilmastonmuutoksen hillinnän edelläkävijöiden verkosto, joka kokoaa yhteen kunnianhimoisiin päästövähennyksiin sitoutuneet kunnat ja maakunnat sekä alan yritykset ja asiantuntijat.

4. Saavutettavuus ja aluerakenne 2040

Kainuussa on toimivat ja vuorotarjonnaltaan riittävät juna-, lento- ja linja-autoyhteydet. 2020-luvulla aloitettu yhteistyö ja edunajaminen tuottivat tulosta saavutettavuudessa. Niin ikään 2020-luvulla alkanut voimakas kansainvälisen matkailun kehittäminen ja kasvu vakiinnuttivat Kainuuseen markkinaehtoisen lentoliikenteen. Lentomatrustajien määrä Kainuussa on noussut noin 130 000, mikä perustuu kansainvälisten matkailijoiden määrän kasvuun. Kainuuseen lentävät sähkölentokoneet ladataan maakunnassa tuotetulla tuulivoimasähköllä. Kajaanin ja Helsingin välinen matka-aika henkilöliikenteen junalla on alle viiden tunnin. Itäisen Suomen raideliikenne on kehittynyt ja monipuolistunut (Kajaani-Joensuu-Kouvola linja).

Ketterät ja innovatiiviset kokeilut mm. liikkuvien palveluiden tarjoamisessa ovat luoneet käyttäjien tarpeita vastaavia uusia palveluita ja älykkäitä ratkaisuja (esim. MaaS eli liikkuminen palveluna). Kainuu on monipaikkaisen asumisen ja olemisen alue. Isoimpien keskusten ja taajamien välillä ovat toimivat yhteydet ja ne ovat helposti saavutettavissa. Kuntien välisessä ja taajamien joukkoliikenteessä käytetään päästöttömiä ajoneuvoja. Arjen liikkuminen ja matkakäytöt ovat sujuvia ja turvallisia. Liikenteen infrastruktuuri on toimivaa ja sopeutunut sään ääri-ilmiöihin. Eri matkustustavat kuljettavat joukkoliikenteessä yli miljoona matkustajaa vuodessa. Teollisuuden kestävä kasvun mahdollistavat kriittiset infrastruktuurihankkeet on saatu toteutettua.

Saavutettavuus itä-länsi -suunnassa on parantunut. Barentsin ja Euregio Karelia alueiden yhteistyörakenteita hyödynnetään Kainuun liikenteellisen saavutettavuuden, tietoliikenteen ja kytkeytyneisyyden parantamiseksi. Barentsin alueella itä-länsisuuntainen sähköinen lentoliikenne on käynnistynyt yhteistyön ja edunajamisen tuloksena. Kainuu on helposti saavutettavissa ja on vetovoimainen vierailu-, matkailu-, asuinkohde.

Kainuussa on yritysten sekä monipaikkaisen asumisen ja etätyön tarpeita vastaavat tehokkaat ja toimintavarmat tietoliikenneyhteydet. Valokuituyhteydet kattavat myös vapaa-ajanasutuksen tukien

monipaikkaista asumista. Mobiiliyhteydet täydentävät kiinteitä laajakaistayhteyksiä. Töiden tekeminen etänä Kainuusta käsin onnistuu mainiosti esimerkiksi loma-asunnolta, kodista tai etäpalvelutoimistolta.

Saavutettavuus ja aluerakenne 2040 -skenaarion toteutumiseksi asetetaan seuraavat tavoitteet:

Kainuuseen rakennetaan ja ylläpidetään koko maakunnan kattavat nopeat tietoliikenneyhteydet

Yhteiskunnan digitaalinen siirtymä edellyttää toimintavarmoja ja nopeita tietoliikenneyhteyksiä. Digitaaliset palvelut, yritystoiminta ja etätö eivät onnistu ilman niitä ja tietoliikenneyhteydet ovat myös Kainuun veto- ja pitovoimaisuuden sekä resilienssin edellytys. Tietoliikenneyhteydet ovat vähintään yhtä tärkeitä kuin fyysisen saavutettavuuden mahdollistava infrastruktuuri.

Kainuun sisäinen ja ulkoinen saavutettavuus paranee

Saavutettavuuden kehittäminen on jatkuvaa työtä. Infrastruktuuri kuluu ja luo korjausvelkaa. Kehittämistarpeet muuttuvat ja niihin pitää pystyä ennakoivasta vastaamaan. Kainuun sisäistä ja ulkoista saavutettavuutta (mkl. tietoliikenne) kehitetään liikennejärjestelmätöillä, hyvällä yhteistyöllä ja edunajamisella sekä alueidenkäytön suunnittelulla. Kainuussa ulkoisen ja sisäisen saavutettavuuden kehittämisessä korostuvat elinkeinoelämän toimintaedellytysten kehittäminen (mkl. matkailu) ja varautuminen uusiin investointeihin. Kriittistä on varmistaa edunajamisella ja yhteistyöllä Kainuuseen elinkeinojen kehittämisen edellyttämä määrä rahoitusta infrastruktuurin kehittämiseen.

Saavutettavuus ja aluerakenne 2040 tavoitteiden toteutumisen mittarit:

Mittari	Lähtötaso 2020	Tavoitetaso 2025	Tavoitetaso 2040
Liikenteen vihreä siirtymä: sähkö- biokaasu-, vety tms. päästöttömien autojen määrä Kainuussa	0%	Päästöttömien autojen osuus 5% Kainuun autokannasta	Päästöttömien autojen osuus 30% Kainuun autokannasta
Liikenteen vihreän siirtymä: biokaasuasemat Kainuussa	0	1 biokaasuasema	3 biokaasuasemaa
Kiinteän verkon *) laajakaistasaatavuus kotitalouksista $\geq$ 100 Mbit/s (valokuituyhteys)	55 (28) %	65 (55) %	90 (70) %
Kajaanin lentoaseman matkustajamäärät	87 307 (v. 2019)	90 000	130 000
Matka-aika Kajaani-Helsinki henkilöjunalla (Savonrata ja Itärata)	noin 6 h	noin 6 h	alle 5 h
Teollisuuden kestävä kasvun edellyttämien infrastruktuurihankkeiden toteutuminen	Infrastruktuurin taso ei täysin vastaa teollisuuden vaatimuksia	Teollisuudelle kriittiset infrastruktuurihankkeet toteutuvat	Teollisuudelle kriittiset infrastruktuurihankkeet toteutuvat

*) kiinteän verkon yhteydet ovat 100 Mbit/s kaapeli- ja valokuituyhteydet yhteensä, valokuitu on ainut yhteys, jonka nopeus on symmetrinen ja ohjelmallisesti nostettavissa 1 Gbit/s nopeuteen